

Перспективи подальшого дослідження пов'язані з визначенням ролі музейної педагогіки як невід'ємного засобу формування професійних цінностей майбутніх учителів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гайда Л. Формування нормативно-правової бази діяльності музеїв при навчальних закладах України / Гайда Л. // Краєзнавство. – 2011. – № 3. – С. 49-56.
2. Музееведение. На пути к музею XXI века: сб. научных трудов / НИИ культуры. – М., 1991. – 305 с.
3. Положення про музей при закладі освіти системи Міністерства освіти України // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 1997. – № 18. – С. 4-9.
4. Столяров Б.А., Соколова Н.Д., Алексеева Н.А. Основы экскурсионного дела / Столяров Б.А., Соколова Н.Д., Алексеева Н.А. – С.-Пб., 2002. – 136 с.
5. Хадсон К. Музеи не стоят на месте / Хадсон К. // Museum. – 1998. – № 197. – С.43.
6. Шевченко В.В., Ломачинська І.М. Музеезнавство / Шевченко В.В., Ломачинська І.М. – К., Університет “Україна”, 2007. – 288 с.

Самсакова И.В.

МУЗЕЙ ПРИ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ И ЕГО ФУНКЦИИ

В статье раскрываются понятия “музей”, “музей при учебном заведении”, “музейная педагогика”, дана характеристика социальных функций музея, анализируется деятельность музеев при учебных заведениях как социокультурных институтов.

Ключевые слова: музей, музей при учебном заведении, музейная педагогика, социальные функции музея.

Samsakova I.V.

MUSEUM AT THE EDUCATIONAL INSTITUTION AND ITS FUNCTIONS

The concepts “museum”, “museum pedagogy” are given in the article. It is stressed that the social functions of the museum are characterized. The article deals with the analysis of the activities of the museums in educational institutions as social-cultural institutions.

Key words: museum, museum pedagogics, the museum at educational institution, social function of the museum.

УДК 37.018.26

Селуянова М.В.

ВЗАЄМОДІЯ СІМ'Ї ТА ШКОЛИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Статтю присвячено розкриттю сутності взаємодії сім'ї та школи в процесі виховання молодших школярів. Визначено шляхи подолання труднощів, які виникають у процесі взаємодії сім'ї та школи.

Ключові слова: взаємодія, сім'я, школа.

Актуальність та постановка проблеми. Осмислення проблеми взаємодії сім'ї та школи у вихованні дітей завжди були в центрі уваги педагогічної теорії і практики. Насамперед тому, що виховання у школі та виховання в сім'ї – нерозривний процес. У період радикальних перетворень, які нині охопили всі сфери життя українського суспільства, особливо зростає роль сім'ї з усією складністю та різноманітністю функцій, які вона виконує. У кожній окремій сім'ї, у неповторному світі людської індивідуальності, відбувається передача соціального досвіду, закладаються основи трудових навичок, духовних принципів та норм поведінки молодої людини, відбувається соціалізація її особистості. Велика роль вчителя початкової школи в організації цієї роботи. Школа захищає ідеали чесності і милосердя, добра і безкорисливості. Дуже важливо з першого року навчання і виховання дітей зробити батьків співучасниками педагогічного процесу.

Метою статті є розгляд взаємодії сім'ї та школи у вихованні молодших школярів як складової загального процесу виховання дітей.

Результати досліджень. Взаємодія сім'ї та школи – складна проблема, що пройшла в своєму розвитку тривалий час, набуваючи різного значення, характеризуючись різними підходами до її вирішення на різних етапах розвитку суспільства.

Великий внесок у розробку питань взаємодії сім'ї та школи у процесі виховання дітей зробили С.Шацький, П.Блонський, Н.Крупська, А.Макаренко. Особливу увагу у цьому зв'язку дослідники приділяли розробці теоретичної бази позашкільної та позакласної спільної виховної роботи (Л.Балясна, І.Вінниченко, Л.Вовк, О.Киричук, Б.Кобзар, М.Коваль, Ю.Столяров, О.Сухомлинська, Т.Сущенко, Н.Харінко та ін.) Проблема взаємодії сім'ї та школи розглядалась у дисертаційних працях Я.Журецького, Т.Кравченко та інших.

Теоретико-прикладні аспекти взаємодії сім'ї та школи у вихованні дітей висвітлені в працях Т. Виноградової, Л. Повалій, В. Постового, О. Пухти, О. Хромової та ін. Ґрунтуючись на досягненнях сучасної психолого-педагогічної науки, враховуючи практичний досвід і особливості нинішніх реалій, дослідники роблять спробу визначити найбільш актуальні проблеми сімейного виховання дітей різних вікових категорій і винайти оптимальні шляхи усунення наявних у ньому недоліків через залучення батьків до співробітництва із загальноосвітніми навчальними закладами.

Особливе значення для встановлення ефективної взаємодії з батьками має період навчання дитини в початкових класах, коли батьки „залюбки відвідують навчальний заклад, цікавляться навчанням і поведінкою дитини” [6, с.74].

Саме поняття “взаємодія” по-різному тлумачиться у різних наукових джерелах. З філософської точки зору взаємодія – це філософська категорія, що відображає процеси впливу об'єктів один на одного, їх взаємну обумовленість і породження одним об'єктом іншого. Взаємодія – об'єктивна і універсальна форма руху, розвитку, яка визначає існування і структурну організацію будь-якої матеріальної системи [7, с.39].

З точки зору психології взаємодія розглядається як взаємозалежний обмін діями, організація людьми взаємних дій, спрямованих на реалізацію спільної діяльності, в процесі якої здійснюється взаємне регулювання, взаємоконтроль, взаємовплив та взаємодопомога [4].

У педагогіці під взаємодією розуміється система таких дій, якісні характеристики яких становлять зміст системи. Сукупність закономірних зв'язків між елементами – внутрішню форму або структуру системи, де кожна дія одного учасника процесу (суб'єкта) зумовлює відповідні дії іншого для досягнення єдиної мети, що відображає їхні спільні ціннісні орієнтири.

Взаємодія сім'ї та школи визначається як процес спільної діяльності за погодженням цілей, форм і методів сімейного та шкільного виховання. Ціннісна основа такої взаємодії – створення умов для успішної самореалізації дитини, її особистісного зростання, формування мотивації до навчання, збереження фізичного та психічного здоров'я, соціальної адаптації.

Взаємодію “вчитель-батьки” як процес характеризують партнерські взаємини, спільна діяльність, інформаційний зв'язок, взаємовплив, взаєморозуміння.

Взаємодія педагогів, дітей, батьків вимагає об'єднання зусиль педагогів, адміністрації школи, батьків, представників інших соціальних інститутів. У практиці взаємодія сім'ї та школи може бути успішною, якщо являє собою чітко вибудовану систему на основі цільової комплексної програми, яка може включати такі напрямки: вивчення сімей учнів, їх освітніх і інформаційних потреб і запитів, виховного і культурного потенціалу; використання різних форм взаємодії, наповнення їх сучасним змістом; створення умов для включення батьків в діяльність школи як рівноправних суб'єктів; підвищення педагогічної, правової, інформаційної культури суб'єктів освітнього процесу; організації батьківського всеобучу; формування єдиного інформаційного простору, що сприяє неконфліктній взаємодії педагогів, дітей, батьків.

Аналізуючи наявний на сьогодні стан взаємодії сім'ї та школи, О. Коберник доходить висновку, що переважна більшість батьків не готова до активної її реалізації через недостатній рівень сформованості в них педагогічної культури. Саме педагогічна культура батьків, на його думку, „є важливим чинником успішного сімейного і суспільного виховання дітей у нових умовах, їхнього інтелектуального розвитку та духовного збагачення...” [1, с.190].

Цікавий підхід до взаємодії сім'ї та школи запропонований Г. Кочетовою, яка основну увагу в цьому процесі акцентує на підвищенні педагогічної культури батьків [2]. Його сутність полягає в тому, що в основу цього процесу покладено принцип „вплив на сім'ю через дитину”. В центрі педагогічної уваги тут дитина, яка стає своєрідним вихователем своїх батьків, хоча не завжди усвідомлює це. Дитина – це „зв'язуюча ланка в співробітництві школи та сім'ї, консолідуючий центр, головна фігура колективної педагогічної творчості, навколо якої вибудовується цілісний навчально-виховний процес, співорганізовується мікросоціум” [2, с.196]. За цих умов дитина стає суб'єктом не лише навчальної, а й позанавчальної діяльності, а також власного виховання. Більше того, дитина „стає активним суб'єктом спільної діяльності всіх учасників педагогічного процесу – вчителів, учнів, батьків” [2, с.197].

До основних проблем, які хвилюють сьогодні вчителів у взаємодії з сім'ями учнів, можемо віднести: низький рівень педагогічної культури батьків; недостатній інтерес до шкільних справ дитини, її успішності; неготовність батьків активно співпрацювати з учителями.

Задля усунення означених проблем, на нашу думку, основну увагу слід зосередити на розв'язанні таких завдань:

1. Взаємне інформаційне забезпечення. Це вносить усвідомленість в дії батьків, дозволяє вчителям відкоригувати навчально-виховний процес, з урахуванням особливостей кожної дитини. Адже педагогу вкрай потрібно якомога більше знати про своїх вихованців. Саме в сім'ї дитина засвоює основні норми моралі, опановує навички спільної праці, формує власні життєві плани, естетичні смаки, громадянську позицію. Педагог має знати, з якої сім'ї прийшла в школу кожна дитина, яка структура цієї сім'ї, у якому стані перебуває сучасна українська родина і які тенденції зумовлюють її розвиток. Це зробить взаємодію педагога та батьків учнів більш конкретною, осмисленою, результативною. Знати все про дитину – про рівень її підготовленості до навчання, про її здоров'я, звички, схильності – не просто обов'язок педагога, а й необхідна умова успішного навчання маленьких школярів. Турбота про те, щоб учитися було цікаво, необтяжливо, щоб дитина не відчувала себе занедбаною, має стати спільною і для батьків, і для вчителів. Розв'язання цієї задачі також передбачає обговорення процесу та результатів виховання з батьками задля спільного визначення найкращих засобів і методів виховання молодших школярів.

2. Підвищення педагогічної культури батьків або педагогізація батьків.

Т. Кравченко, визначаючи технологію взаємодії вчителя з батьками, виділяє три блоки такої технології: об'єктивні умови, стратегія і тактика [3, с.61].

Знання щодо об'єктивних умов функціонування сім'ї можна одержати в процесі її вивчення за такими напрямками: наявність у батьків знань, умінь і навичок сімейного виховання дитини певного віку; характер внутрішньосімейних відносин дорослих і дітей; наявні у вихованні дитини проблеми і способи їх вирішення, ставлення до співробітництва зі школою тощо. Одержання такої інформації дає змогу визначити, які існують групи батьків залежно від їхнього ставлення до виховання дитини і до набуття психолого-педагогічної допомоги з боку вчителя, школи; рівня сформованості практичних, педагогічно зумовлених умінь і навичок реалізації виховної функції; з'ясувати найбільш гострі проблеми, що постають перед батьками у вихованні дитини певного віку. Належне знання об'єктивних умов сприяє розробці продуманої і цілеспрямованої стратегії педагогізації батьків як „найбільш важливого і складного елемента взаємодії сім'ї і школи” [3, с.61].

Серед форм і методів підвищення педагогічної культури батьків називаються такі, як заняття у формі запитань і відповідей; домашні завдання, виконання яких потребує різноманітних знань з педагогіки, психології, санітарії та гігієни, культури; обмін досвідом, консультування, педагогічні світлиці. Виклад теоретичних знань у вигляді лекцій чи бесід „важливо підкріплювати конкретними прикладами з досвіду виховної діяльності батьків, конкретними порадами і рекомендаціями” [1, с.195].

3. Практична спільна діяльність сім'ї та школи, в результаті якої встановлюються дружні відносини серед батьків, між родиною та школою, відбувається “впізнавання” один одного. Батьки та учні охоплені різними формами спільної роботи, при цьому дитина не бачить меж між родиною та школою, бачить лише єдність світу, в якому найвищі цінності носять загальний характер, виступають основними елементами цього світу [8]).

Розв'язанню цих завдань сприятимуть різноманітні форми взаємодії сім'ї та школи. Умовно їх можна поділити на індивідуальні та колективні. Реалізуються вони через ряд методів, що активно використовуються при організації спільної роботи сім'ї та школи.

До індивідуальних відносимо: 1) відвідування сім'ї учня, яке допомагає з'ясувати умови життя школяра, загальну та педагогічну культуру родини, ознайомитися з досвідом виховання, дати поради і домовитися про єдині вимоги до учня. При цьому важливо дотримуватися двох умов: – відвідування сім'ї повинно здійснюватись за запрошенням; – до відвідування потрібно готуватись. Підготовка полягає у визначенні найцікавішого, найкращого у своїх вихованцях. 2) пропаганда сімейного виховання. З цією метою класний керівник може використати багатий матеріал журналів “Журнал для батьків”, “Обдарована дитина” та іншу літературу з сімейно-шкільного виховання. 3) виконання батьками педагогічних доручень. Це може бути керівництво гуртком за інтересами, об'єднанням за місцем проживання, спортивною секцією; сприяння у проведенні екскурсій, в організації зустрічей з цікавими людьми; у створенні класної бібліотеки; участь у розвитку і зміцненні матеріальної бази школи, у вирішенні господарських завдань тощо. 4) педагогічні консультації. В основі консультацій лежать відповіді на запитання батьків. Психолого-педагогічними основами консультації є прихильне ставлення учителів до ініціативи батьків; вияв готовності до надання допомоги сім'ї; конкретні рекомендації і поради з питань, з якими звернулись до педагога батьки.

До колективних форм взаємодії відносимо: 1) батьківська школа, що створюється для переконання всіх батьків у необхідності вивчення основ гуманістичної педагогіки, педагогіки співробітництва, діяльнісного підходу. Результатом повинно стати стимулювання намагання поповнювати свої знання, оволодіння практичними навичками виховання дітей у сім'ї. 2) педагогічний лекторій. Ця форма забезпечує оволодіння батьками систематичними знаннями основ теорії виховання. 3) підсумкові річні науково-практичні конференції батьків з проблем виховання. Визначається найбільш актуальна проблема з питань сімейного виховання, протягом року проводиться її теоретичне і практичне вивчення в школі і сім'ї, наприкінці року підводяться підсумки. 4) день відкритих дверей або батьківський день проводиться, як правило, перед початком чверті, семестру з метою привернути увагу батьків до роботи всієї школи, до питань виховання. 5) класні батьківські збори традиційна форма роботи, що проводиться один-два рази на чверть.

Для побудови ефективної взаємодії велике значення має визнання свободи волевиявлення батьків, відмова від нав'язування батькам тактики виховання.

Зацікавленість вчителя у долі учня, його доброзичливий тон, прагнення побачити в батьках союзника допомагають знайти з ними спільну мову. Звернення до почуття батьківської любові, її поваги – один із принципів взаємодії сім'ї та школи. На думку В. Сухомлинського, школа повинна домогтися того, щоб батьки бачили в своїх дітях себе, розуміли суть розвитку дитини. А для цього їх треба озброювати знаннями важливих закономірностей педагогіки, вікової психології, фізіології.

Таким чином, урахувавши усе вище сказане, можемо визначити основні чинники, що позитивно впливають на процес взаємодії сім'ї та школи:

1) активність педагогів школи, використання різних методів співробітництва з сім'ями учнів, продумане планування роботи з батьками;

2) розуміння батьками зв'язку між наявним у них рівнем підготовленості до взаємодії зі школою, рівнем педагогічної культури та успіхами в особистісному становленні дитини;

3) встановлення особистих контактів між батьками та вчителями як підґрунтя для створення рівноправних відносин у шкільному співтоваристві.

4) створення в школі середовища, спрямованого на сім'ю, з метою досягнення більшої відповідності її культурним, економічним та соціальним особливостям, що значною мірою впливає на рівень досягнень дітей у школі [5, с.91].

Не слід також забувати, що взаємна повага між сім'єю та педагогами має стати основоположним моментом у налагодженні плідної взаємодії сім'ї та школи.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, важливим чинником виховання сучасних дітей початкової школи є взаємодія сім'ї та школи.

Оптимізація взаємодії школи і сім'ї – необхідна умова успішного виховання і навчання дітей. Там, де вчителі і батьки виступають єдиним фронтом, там звичайно краще поставлена навчально-виховна робота школи і правильно організовано виховання дітей у сім'ї.

До основних проблем, які хвилюють сьогодні вчителів у взаємодії з сім'ями учнів можемо віднести низький інтерес батьків до шкільних справ дитини, її успішності, недостатнє привчання до праці.

Однак, незважаючи на наявні розбіжності, науковці й педагоги-практики в своїй більшості одностайні в тому, що взаємодія сім'ї та школи є важливим процесом, який має вагомі можливості для надання сім'ї психолого-педагогічної допомоги в плані виховання дітей, насамперед через підвищення педагогічної культури батьків; сприяє кращому розумінню специфіки молодшого шкільного віку; залученню батьків до різних форм роботи, що дає можливість краще зрозуміти і пізнати свою дитину, знати чим вона живе, що її цікавить, які у неї інтереси.

Перспективним вважаємо проведення подальших досліджень особливостей організації взаємодії сім'ї та школи щодо виховання організованості молодших школярів, формування умінь та навичок навчальної діяльності, адаптації їх до школи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Коберник О. М. Управління виховним процесом у загальноосвітньому закладі: [монографія] / О. М. Коберник. – К.: Науковий світ, 2003. – 230 с.
2. Кочетова А. От ребенка – к семье и к совместному сотрудничеству. Новые аспекты взаимодействия семьи и школы / А. Кочетова // Народное образование. – 2005. – № 8. – С. 196 – 202.
3. Кравченко Т. В. Учитель і сім'я: технологія співробітництва / Тамара Володимирівна Кравченко // Педагогіка і психологія. – 2001. – № 2. – С. 57 – 64.
4. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. /Лідія Ернестівна Орбан-Лембрик. – К.: Академвидав, 2005. – 448 с.
5. Панфилова Л. Взаимодействие семьи и школы: общие проблемы и совместные действия / Людмила Панфилова // Директор школы. – 2006. – № 6. – С. 86 – 92.
6. Пухта О. Співпраця батьків та школи у вихованні дітей / О. Пухта // Педагогічний пошук. – 2006. – № 3(5). – С. 74 – 75.
7. Краткий словарь по философии [Гл. редакция: И.В. Блауберга, И.К. Пантина]. – 4-е изд. – М.: Политиздат, 1982. – 431 с.
8. Щуркова Н.Е. Классное руководство: теория, методика, технология / Н.Е.Щуркова. – Москва.: Педагогическое общество России, 2000. – 256 с.

Селуянова М.В.

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ СЕМЬИ И ШКОЛЫ КАК ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА

Статья посвящена раскрытию сущности взаимодействия семьи и школы в процессе воспитания младших школьников. Определены пути преодоления трудностей, возникающих в процессе взаимодействия семьи и школы.

Ключевые слова: взаимодействие, семья, школа.

Seluyanova M.V.

INTERACTION BETWEEN FAMILY AND SCHOOL AS A PEDAGOGICAL PROBLEM

The article deals with the nature of the interaction of family and school in the education of primary school children. The ways of overcoming difficulties that arise in the interaction of family and school.

Key words: communication, family, school.

УДК 37.037:371.212

Шипко А.Л., Середня С.С.

ВИХОВАННЯ ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТА ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Статтю присвячено обґрунтуванню вольових якостей, які є базовими для розвитку гармонійного індивідууму, його існування у сучасному надшвидкому, постійно змінному соціальному середовищі. Саме вольові якості становлять морально-вольову основу діяльності педагога, тому виховання вольових якостей є невід'ємною частиною навчального процесу.

Ключові слова: воля, сила волі, якості, особистість.

Новизна. У сучасній освіті, на ряду із знаннями, уміннями та навичками, важливе значення має приділятися розвитку та вихованню особистості. Особливого значення сьогодні набувають вольові якості особистості. Ці якості є базовими для розвитку гармонійного індивідууму, його існування у сучасному надшвидкому, постійно змінному соціальному середовищі. Саме вольові якості становлять морально-вольову основу діяльності педагога, тому виховання вольових якостей є невід'ємною частиною навчального процесу. У процесі виховання вольових якостей основну роль грає подолання поступово зростаючих труднощів, це змушує проявляти наполегливість, завзятість, цілеспрямованість, волю до перемоги, виховує упевненість в своїх силах. Кожна людина володіє великими потенційними можливостями, які не виявляються в звичайних умовах. Для їх розкриття потрібен потужний емоційний підйом, що значно підсилює працездатність центральної нервової системи. Такий підйом і повинна створювати правильно організована психологічна підготовка, в якій особливе місце займає морально-вольовий її аспект.

Аналіз основних досліджень і публікацій. На даний момент в психології склалося кілька підходів до класифікації вольових якостей особистості.

Наприклад, Ф.Н. Гоноболін ділить вольові якості на дві групи, пов'язані з активністю і з гальмуванням небажаних дій і психічних процесів. До якостей першої групи він відносить рішучість, сміливість, наполегливість і самостійність; якостям другої групи – витримку (самовладання), витривалість, терпіння, дисциплінованість і організованість. Правда, при цьому Ф. Н. Гоноболін додає, що неможливо всі вольові якості особистості строго розділити на дві групи залежно від переважаючих процесів збудження і гальмування. Іноді, придушуючи одні дії, людина проявляє активність в інших. І цим відрізняють, з його точки зору, дисциплінованість і організованість [1].

В.І. Селіванов об'єктивною підставою для розмежування різних вольових якостей теж вважає динаміку процесів збудження і гальмування. У зв'язку з цим він ділить вольові якості